

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

จันทร์ฉาย จรุงพันธ์ ; หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,สาขาพุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา,มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
email; JAN-CHAY@hotmail.com,โทร 099-2949335
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ ; มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ดร. สรณี กัณทีนล : วิทยาลัยชุมชนตาก

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ดังนี้
1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย
3) เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 113 คน และสนทนากลุ่มจำนวน 17 คน 2. พัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ประสบผลสำเร็จ ด้วยการศึกษาสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและจัดทำร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3. การทดลองและประเมินกลยุทธ์ ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อสรุปผลการทดลองใช้กลยุทธ์และประเมินกลยุทธ์โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของกลยุทธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยพบว่าด้านข้อมูลมีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุ ด้านการจัดกิจกรรมมีการดำเนินการในด้านต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสร้างรายได้ ด้านผู้ดูแลมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีทั้งที่ผ่านการอบรมหลักสูตร 70 ชั่วโมงตามคุณสมบัติที่กรมอนามัยกำหนด และอาสาสมัครที่ไม่ผ่านการอบรมด้านคุณภาพการบริการมีการประเมินคุณภาพการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านด้านทัศนสาธารณสุขมีการตรวจสอบสุขภาพช่องปากเป็นประจำอย่างน้อยปีละ

1 ครั้งด้านระบบการดูแล มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนปัญหาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ปัญหาด้านผู้ดูแลจำนวนของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีเพิ่มขึ้น และทักษะ ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องยังไม่เพียงพอ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยภายใน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุ 2.ผลการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 3.ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในระดับมาก

คำสำคัญ: การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว , กลยุทธ์, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Received: November 11, 2019, Revised November 22, 2019, Accepted December 8, 2019

Long Term Elderly Care Strategy of Sub-district Health Promoting Hospitals Sukhothai Province

Janchay Jonwuttiphan ; Kampheng Phet Rajabhat University

email; JAN-CHAY@hotmail.com, Tel 099-2949335

Assoc.Prof.Dr.Somchai Wongnaya ; Kampheng Phet
Rajabhat University.

Dr. Soranee Kannin ; Tak community college

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the states, the problems and the problems related to long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, 2) develop the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, 3) try out and assess the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province. The research was divided into 3 steps. The first step was to study the states, the problems and the factors related to long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province, the research instrument was a questionnaire conducted with 113 person and focus group discussion in 17 person. The second step was to develop the strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province. The research instrument were interviewing successful Sub-district health promoting hospitals in long term elderly care. Workshop technique was the instrument to analyze the environment and set the long term elderly care strategic draft. Connoisseurship was the method to check strategic quality. The third step was to try out and assess the strategy. The research instrument was focus group to find the strategic experiment. Assess form was used to find the strategic assessment. The developed strategies consisted of the consistency, the appropriateness, the possibility and the utility.

The research findings were as follows: 1. The states of long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province was found that the data was recorded for elderly care carried out for elderly people .For caretaker, it was found that there were the volunteers to take care of elderly people. The volunteers who worked consisted of the volunteers who passed 70 hours of elderly care training and did not pass the training. For the service, it was found that there was the assessment of home health care. There were the referral and monitoring of elderly people at home. There was the visiting of referring elderly people from the hospital. Multidisciplinary team was set to take care of special elderly people. For dental public health, it was found that elderly dental health was checked at least once a year. For care system, it was found that the performance of elderly care was carried out to be in accordance with the standard of elderly care. The high level problems were found that for

caretaker, the amount of caretakers were insufficient with the increasing of elderly people and the caretaker's skills were not good enough. The factors related to elderly care were as follows: for internal factor, it was found that personal, budget, materials and management were important for elderly care and internal factors which consisted of economy, society and culture politic and technology effected an efficient elderly care. 2. The strategy for long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province consisted of 8 strategies 3. The assessment of long term elderly care of Sub-district health promoting hospitals in Sukhothai Province was found that majority of strategies had the consistency, the appropriateness, the possibility and the utility.

Keywords: Long Term Elderly Care, Strategy, Sub-district Health Promoting Hospitals

คำขอบคุณ: หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรภายใต้ภาวะสังคมสูงวัยกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญจนนำมาสู่การออกมาตรการและนโยบายต่างๆ เพื่อเตรียมรองรับกับภาวะดังกล่าว จากข้อมูลสถิติของ U.S. Department of Health and Human Services พบว่า โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) โดยในปี 2015 จำนวนประชากรโลกกว่า 620 ล้านคนมีอายุมากกว่า 65 ปีและจะกลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged society) ในอีก 35 ปีข้างหน้า (จาเรีย ปิ่นทอง, ธนภรณ์ จิตตินันท์ ปภัสสร แสงสุขสันต์และ ณิชนางค์ กุลนาถศิริ, 2561) ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดน้อยลง ขณะที่จำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น แสดงว่าโครงสร้างประชากรได้เปลี่ยนแปลงเข้าไปสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2548เนื่องจากมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 10.5 และคาดการณ์ว่า พ.ศ. 2543-2573 จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.7 ในปี 2573 กระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยเป็นแผนพัฒนาระยะ 5 ปี และเป็นกลไกเชื่อมต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านสุขภาพ ให้สามารถนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีนโยบายและสนับสนุนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการประเมินคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือทำอย่างไรจะป้องกันผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง ไม่ให้มีอาการเจ็บป่วยจนต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิง และทำอย่างไรผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

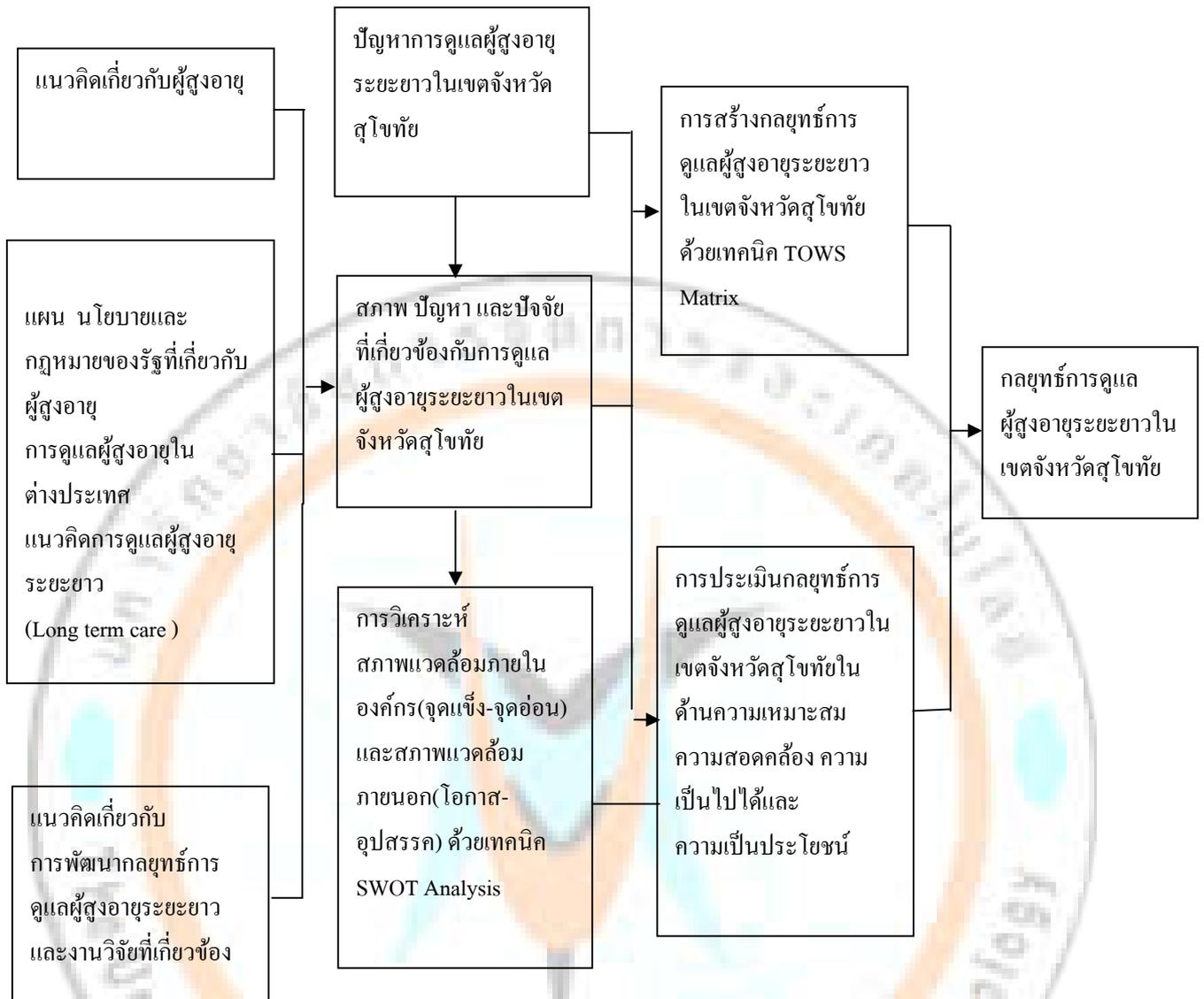
การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นกลุ่มบริการที่มีความซับซ้อน เพราะมีปัจจัยเกี่ยวข้องที่หลากหลาย รัฐต้องแบกรับภาระในการจัดระบบดูแลทำให้งบประมาณที่ต้องจ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุถูกมองเป็นภาระของประเทศซึ่งเป็นวิกฤติผู้สูงอายุในปัจจุบัน (สมเกียรติ วัฒนศิริชัย, 2557) การพัฒนาระบบสุขภาพ มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าเดิม สามารถขยายการเข้าถึงบริการสุขภาพ ได้มีการยกระดับการให้บริการเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน ทั้งด้านการรักษา ส่งเสริม ป้องกัน พันพุ่มรวมถึงงานคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยบริการสุขภาพใกล้บ้านมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการสุขภาพทุกระดับ โดยเฉพาะ การพัฒนาคุณภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนมีสุขภาพดีเจ้าหน้าที่ที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน เพื่อประชาชนสุขภาพดีที่สุดในที่สุด (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555 หน้า 1) โดยเฉพาะวัยสูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของผู้สูงอายุ การพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุประสบความสำเร็จผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษา กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยจำแนกเป็น 2 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 1.1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัย ที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรได้แก่ บุคลากรซึ่งปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 236 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 148 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก ตอนที่ 2 สภาพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบเลือกตอบ

(Multiple Response Questions) ตอนที่ 3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามตามลำดับดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามสร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) ด้านความสอดคล้องด้านความถูกต้องเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม และความครบถ้วนของข้อคำถาม นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากร ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 35 คน และนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตอนที่ 3 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยเท่ากับ .8429 ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตสุโขทัยเท่ากับ .8165 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามจากแบบสอบถามที่ส่งไป จำนวน 148 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.35 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยวิเคราะห์โดย การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 1.2 การศึกษาสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยจำแนกเป็น 3 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 2.1 ศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ที่ประสบผลสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลที่ใช้ได้แก่โรงพยาบาลที่ประสบผลสำเร็จในดูแลผู้สูงอายุระยะยาวจำนวน 2 แห่ง โดยเลือกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีผลการประเมินผ่านในระดับดีมากได้แก่กลุ่มงานเวชกรรมโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดตาก และโรงพยาบาลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ตามองค์ประกอบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 6 ด้าน คือ

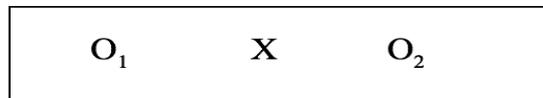
1. ด้านข้อมูล 2. ด้านการจัดกิจกรรม 3. ด้านคุณภาพการบริการ 4. ด้านทัศนสาธารณสุข 5. ด้านระบบการดูแล 6. ด้านผู้ดูแล

ตอนที่ 2.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT ได้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน การจัดทำร่างกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลในการจัดทำร่างกลยุทธ์ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน นำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส อุปสรรค มากำหนดกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิค SWOT Matrix สรุปผลการจัดทำร่างกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ

ตอนที่ 2.3 การตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัยโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน ที่มีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้ 1. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือผู้บริหารโรงพยาบาล ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ หรือมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 9 คน โดยร่วมกันพิจารณาองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ พิจารณาคำสอดคล้องรวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 3.1 การทดลองใช้กลยุทธ์ มีแบบแผนการทดลองกลยุทธ์ ใช้การศึกษาในกลุ่มเดียว ทำการวัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest – Posttestdesign) ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 แสดงแบบแผนการทดลอง One Group Pretest – Posttestdesign

O_1 คือ ก่อนดำเนินการทดลองใช้กลยุทธ์ O_2 คือ หลังการทดลองใช้กลยุทธ์
 X คือ การทดลองใช้กลยุทธ์ตามตัวชี้วัดที่กำหนด

กลุ่มเป้าหมายการทดลองได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกลยุทธ์ คือ คู่มือการทดลองใช้กลยุทธ์

ตอนที่ 3.2 การประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุและผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 17 คน เกณฑ์การประเมินกลยุทธ์จะต้องมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ≥ 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1.00 จึงแสดงว่ากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยนั้น มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.1 สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.1.1 ด้านข้อมูลการดูแลมีการจัดเก็บข้อมูลความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living :ADL) เพื่อใช้วางแผนในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว สํารวจข้อมูลสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุในกลุ่มโรคเรื้อรังต่างๆ มีข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายข้อมูลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง และข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะยากลำบากในการดูแลตนเองต้องการได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัว

1.1.2 ด้านการจัดกิจกรรมมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้ มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสร้างรายได้ และกิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ มีการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุโดยมีระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์การรับสมาชิก โครงสร้างบทบาท ระเบียบการเงินชมรม แผนงานโครงการ ที่ชัดเจน

1.1.3 ด้านผู้ดูแลมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุด้วยความสมัครใจที่ผ่านการอบรมหลักสูตร 70 ชั่วโมง

โดยผ่านเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่กรมอนามัยจัดทำขึ้น และอาสาสมัครที่มาทำงานด้วยความสมัครใจซึ่งไม่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุโดยดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสมัครใจร่วมเป็นเครือข่ายในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆเพื่อดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 ด้านคุณภาพการบริการ มีการประเมินคุณภาพการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านที่มีคุณภาพ (Home Health Care) มีระบบส่งต่อและติดตามผู้สูงอายุที่บ้าน มีการเยี่ยมผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งต่อจากโรงพยาบาล และมีการดูแลเฉพาะด้านในกรณีผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับคำปรึกษาจากทีมสหวิชาชีพอื่นๆ

1.1.5 ด้านทันตสาธารณสุข มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากโดยการให้ความรู้ ฝึกทักษะการทำความสะอาดช่องปากและตรวจสุขภาพช่องปากเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.1.6 ด้านระบบการดูแล มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น สังคม และชุมชนได้ จะมีการให้ความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและมีการตรวจสุขภาพประจำปี กลุ่มที่ 2 ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง โดยมีการตรวจสุขภาพประจำปี มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีการเยี่ยมบ้าน และมีการดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ พิจารณา ทพผล การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้ายในโรงพยาบาลและในชุมชน

1.2 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.2.1 ด้านข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการดูแลส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง

1.2.2 ด้านการจัดกิจกรรม ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆและการจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มต่างๆของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุขาดความต่อเนื่อง

1.2.3 ด้านผู้ดูแลปัญหาด้านผู้ดูแล ได้แก่ จำนวนของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และทักษะ ความรู้ในด้านการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้องยังไม่เพียงพอ

1.2.4 ด้านคุณภาพการบริการปัญหาด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์ในการสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุไม่เพียงพอไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหรือสะท้อนปัญหาระหว่างทีมสุขภาพผู้ดูแลและผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย

1.2.5 ด้านทันตสาธารณสุข ได้แก่ ขาดการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุที่เป็นปัจจุบัน การจัดบริการทันตกรรมตามชุดสิทธิประโยชน์ไม่ครอบคลุม

1.2.6 ด้านระบบการดูแล ได้แก่ การดำเนินงานตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มมีการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากบุคลากรในการดูแลไม่เพียงพอ

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

1.3.1 ปัจจัยภายในด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ด้านงบประมาณ พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการจัดสรรงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างเพียงพอและเหมาะสม ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารงานมีการสั่งการ และการติดตามการสั่งการตามสายการบังคับบัญชาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

1.3.2 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ พบว่า ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจากภาคเอกชนอย่างเหมาะสมช่วยลดภาระและส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้รับการส่งเสริมและ

สนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นมีหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ด้านการเมืองกฎหมาย พบว่า นโยบายการดำเนินงานทางการเมืองท้องถิ่นสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีกฎหมาย ข้อกำหนด กฎระเบียบและนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ด้านเทคโนโลยี พบว่า มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายของโรงพยาบาลแม่ข่ายถึงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้ข้อมูลร่วมกันได้โดยสะดวกและรวดเร็วเครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีความเพียงพอและใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ได้ประเด็นกลยุทธ์ดังนี้ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยเน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาและเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์ มี 3 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของทีมนุเคราะห์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนมี 3 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรสาธารณสุขอาสาสมัคร ผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวให้ได้มาตรฐานมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาระบบการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบให้ได้มาตรฐาน ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้การดูแลมีคุณภาพตามเกณฑ์มี 3 ตัวชี้วัด 6 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 5 สร้างเสริม ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้กับสมาชิกในครอบครัวมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 6 ยกย่องประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน มี 3 ตัวชี้วัด 5 มาตรการ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาการกำกับติดตาม ประเมินผลให้เป็นระบบและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาระบบกลไกและการกำกับติดตาม ประเมินผล และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมี 2 ตัวชี้วัด 4 มาตรการ กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาเครือข่ายบุคลากรสาธารณสุขอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมี 3 ตัวชี้วัด 6 มาตรการ

3. ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น

3.1 ผลการทดลองกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้กลยุทธ์จำนวน 2 กลยุทธ์ได้แก่กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในด้านความรู้ และทักษะการดูแลผู้สูงอายุ และ กลยุทธ์ที่ 6 ยกย่องประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างยั่งยืน ผลการทดลอง กลยุทธ์ที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 1 พบว่า หลังการฝึกอบรมผลการประเมินแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมผลการประเมินการทำแบบทดสอบค่าเฉลี่ยที่ได้สูงขึ้น ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับความสำเร็จของการเพิ่มศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีการดำเนินกิจกรรมตามมาตรการที่ 1-3 การกำหนดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาของผู้สูงอายุแต่ละราย และ ปฏิบัติตามกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนและสามารถแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ตัวชี้วัดที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุหรือญาติต่อบทบาทและการดูแลของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้น กลยุทธ์ที่ 6 ผลการทดลองตามตัวชี้วัด 1 ระดับความสำเร็จของระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกล้วยผ่านการประเมินตนเองและจากบุคคล ภายนอกโดยผลการประเมินพบว่าระดับความสำเร็จอยู่ในระดับ 5 ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมที่จัดทำขึ้นพบว่าความพึงพอใจทุกข้ออยู่ในระดับมากขึ้น

3.2 ผลประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

3.2.1 องค์ประกอบของกลยุทธ์ มีความสอดคล้องในระดับมากและข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิทยาลัยฯ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ มีความสอดคล้องกัน

3.2.2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์พบว่า อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 สภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยทั้ง 6 ด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านคุณภาพการบริการ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านระบบการดูแล ด้านผู้ดูแล และที่มีการดำเนินงานต่ำสุด ได้แก่ ด้านทัศนสาธารณสุข จากข้อค้นพบที่ได้ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ข้อมูลมีความจำเป็นและสำคัญในการที่จะนำมาใช้เพื่อวางแผนการดำเนินงานให้การดำเนินงานมีเป้าหมายและมีทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าการจัดทำข้อมูลเป็นฐานข้อมูลหรือระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และความรู้ทางสถิติเข้ามาช่วย ก็จะช่วยวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพของประชากร และการกำหนดทิศทางนโยบายสุขภาพของประเทศ (ไพศาล ลีสมิตติ , 2553)

1.2 ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ทั้ง 6 ด้านพบว่าด้านที่มีปัญหามากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านทัศนสาธารณสุขด้านข้อมูล ด้านผู้ดูแล ด้านระบบการดูแล ด้านการจัดกิจกรรม และที่มีปัญหาในระดับน้อยสุดได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการจัดทีมให้บริการเชิงรุก ในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและการดูแล ผู้ป่วยที่บ้าน (Home health care) สอดคล้องกับ ข้อสรุปที่พบว่าในระบบบริการปฐมภูมิมีข้อจำกัดด้านบุคลากรทั้งในแง่ของจำนวนและศักยภาพของบุคลากรในการให้บริการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ,2553)

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ ในส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมายและด้านเทคโนโลยี และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการเมืองกฎหมายและด้านเทคโนโลยีพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานในองค์กรต่างๆ เพราะเป็นกลไกสำคัญในการที่จะช่วยส่งผลต่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือลดประสิทธิภาพในการทำงานได้ ซึ่งจุดแข็งในด้านบุคลากรได้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานผู้สูงอายุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติ งานการดูแลผู้สูงอายุ มีความสามารถในการวางแผนการดำเนินงาน ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ด้านนโยบาย ได้แก่ แผน นโยบายของรัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการเพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพนโยบายการดำเนินงานทางการเมืองท้องถิ่นสนับสนุน การดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่าย มีการประสานงานในทิศทางเดียวกันในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวส่งผลให้การดำเนินการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างต่อเนื่องทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากรมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนมี

ความสำคัญสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าการทำงานด้านผู้สูงอายุทั่วโลกที่สำคัญคือการมีรากฐานที่แข็งแรง อันประกอบไปด้วย มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและฝึกทักษะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะช่วยให้การทำงานเดินหน้าในการดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน มีวัฒนธรรมองค์กร เอื้ออำนวย ไม่ว่าจะเป็น ทีมงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลและเครือข่าย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (นิวัฒน์ชัย นามวิชัยศิริกุล, 2555)

2. การพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย

กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยมี 8 กลยุทธ์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 1. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาเผยแพร่สู่การใช้ประโยชน์

กลยุทธ์ที่ 2. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรม การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของทีมบุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3. การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของบุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุ ประชาชนและครอบครัวให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 4. เพิ่มศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุมีคุณภาพตามเกณฑ์

กลยุทธ์ที่ 5. สร้างเสริม ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้กับสมาชิกครอบครัว

กลยุทธ์ที่ 6. ยกย่องระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 7. พัฒนาระบบและกลไกการกำกับติดตาม ประเมินผลและการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 8. พัฒนาเครือข่ายบุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุประชาชนและครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้กลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย จำนวน 8 กลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้นได้ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนากลยุทธ์ตามลำดับ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) และจัดทำกลยุทธ์โดยใช้ตาราง SWOT Matrix และจัดให้มีการตรวจสอบกลยุทธ์ ในด้านความสอดคล้องและด้านความเหมาะสมที่พัฒนาขึ้น

3. ทดลองและประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 การทดลองใช้กลยุทธ์ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย ในการทดลองใช้ได้มีการขอความร่วมมือประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ญาติผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุและสมาชิกเครือข่ายชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ทดลองกลยุทธ์ มีปฏิทินการทดลองใช้กลยุทธ์เป็นกรอบเวลาในการทดลองกลยุทธ์ และสรุปผลการทดลองใช้กลยุทธ์โดยใช้การสนทนากลุ่ม โดยมีการวางแผนการทดลองใช้กลยุทธ์การวิเคราะห์ข้อมูลของหน่วยงานการดำเนินงานตามแผนพบว่าบุคลากรสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูล ที่สร้างขึ้น ตามตัวชี้วัดกลยุทธ์ ซึ่งเป็นผลจากใน 2 ส่วนคือ การคัดเลือกกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้และสามารถทำได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและการประสานความร่วมมือและการดำเนินงานกับบุคลากร ภาควิชาเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง บริบททางด้านสังคม การทำงานเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นว่ามีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาได้ การทดลองจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

3.2.1 ผลการประเมินความสอดคล้องของกลยุทธ์โดยภาพรวมพบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ มีความสอดคล้องในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์ มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคณะผู้บริหารขององค์กรร่วมกันประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อระบุนาอนาคตที่พึงประสงค์ขององค์กร เป็นกระบวนการในการแสวงหาทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมขององค์กร

3.2.2 ผลการประเมินกลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ พบว่า มีผลการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการดำเนินการวิจัย แต่ละขั้นตอน มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกัน คือ มีการศึกษา สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดสุโขทัยด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

กลยุทธ์ความสำเร็จของการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ มีการพัฒนากลยุทธ์การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) และยกร่างกลยุทธ์ โดย ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ ผู้บริหาร นักวิชาการ และบุคลากรที่รับผิดชอบงานการดูแลผู้สูงอายุ และทำการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า หลักเกณฑ์สำคัญในการประเมินกลยุทธ์ประการแรกก็คือ การยึดหลักการพิจารณาความเหมาะสม (Suitability) (สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์,2553, หน้า 198 -200)

เอกสารอ้างอิง

จารีย์ ปิ่นทอง , ธนภรณ์ จิตตินันท์ ปภัสสร แสงสุขสันต์และ ณัฏนงค์ กุลนาถศิริ. (2561). สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานในไทย . ธนาครแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.

นิวัฒน์ชัย นามวิชัยศิริกุล .(2555) รายงานสังเคราะห์ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระดับท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา” The Knowledge sharing of the quality development of elderly life in sub-district area in Nakornrajshima province” (สัญญาเลขที่TGRI55002) แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : พัฒนาพื้นที่ต้นแบบและปัจจัยสำคัญ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ไพศาล ลิ้มสถิต (2553). ความสำคัญของข้อมูลสุขภาพผู้ป่วย.นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ 373.

สมเกียรติ วัฒนศิริชัย. (2557).กรณีศึกษาในต่างแดนวิกฤติผู้สูงอายุวันนี้ไทยตื่นหรือยัง. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 6 เมษายน 2557.

สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์. (2540). กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจ กรุงเทพฯ : มติชน

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.(2561).แนวทางปฏิบัติการจ่ายค่าบริการสาธารณสุขสำหรับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่มีภาวะพึ่งพิงและค่าบริการสาธารณสุข. กองทุนหลักประกันสุขภาพ. กรุงเทพฯ

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.(2555). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11(พ.ศ.2555-2559).โรงพิมพ์องค์กาีสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

ในพระบรมราชูปถัมภ์ .กรุงเทพฯ..